

MOKYKLOS BENDRUOMENĖS PROFESINĖS GEROVĖS ĮVERTINIMAS, NAUDOJANT PROFESINĖS GEROVĖS DARBE INDEKSĄ

Tyrimo vadovė dr. Vida Juškelienė.
Atsakinga vykdytoja Skaistė Dreskinytė.
Tyrimo vykdymo laikotarpis 2020 m.

Tyrimo pagrindimas. Lietuvoje nėra studijų, kompleksiškai įvertinančių mokytojų ar visos mokyklos bendruomenės profesinę gerovę ir sistemiškai vertinančių įvairius darbo aplinkos veiksnius. Mokslo literatūroje daugiausiai dėmesio skiriama mokyklos darbuotojų padidinto protinio darbo krūvio bei psichosocialinių veiksnių poveikio profesinei sveikatai tyrimams. Dažniausiai pažymimos šios mokyklos dirbančiųjų sveikatos problemos: stresas darbe, profesinis perdegimas ir emocinis išsekimas. Mokyklos darbuotojų profesinei sveikatai turi įtakos ir kiti darbo aplinkos veiksniai – triukšmas, patalpų oro kokybė, ergonominė darbo vietos poza ir įranga. Tačiau šie tyrimai kompleksiškai nevertina visų darbo veiksnių poveikio sveikatai. Jie skirti vienai ar kelioms problemoms nagrinėti, tikslinė tyrimo grupė dažniausiai tik mokytojai, o kitų mokyklos bendruomenės narių poreikiai neanalizuojami.

Atsižvelgiant į tai, buvo suplanuotas ir įgyvendintas šis tyrimas, kuris rėmėsi Rytų Suomijos universiteto mokslininkų 2002–2018 m. teorinėmis studijomis ir profesinės sveikatos specialistų praktine patirtimi, sukaupta Suomijoje ir kitose Europos šalių sveikatą stiprinančių mokyklų tinklo institucijose. Jie sukūrė sisteminių požiūrį ir išbandė profesinės gerovės modelį, skirtą vertinti bei stebint tobulinti visų mokyklos darbuotojų profesinę gerovę. Mokyklos darbuotojų apklausai naudojamas klausimynas, kompleksiškai įvertinantis visas profesinės veiklos sritis, keliančias didžiausią stresą. Suomijos specialistai rekomenduoja, kad patikimam klausimyno veikimui kitose kultūrinėse aplinkose būtina ne tik parengti jo vertimą, bet ir pritaikyti jį atsižvelgiant į vietinės šalies kultūrą. Tikrinant lietuviškos versijos klausimyno validumą Lietuvos bendrojo ugdymo mokyklose vertintos bendrosios psichometrinės charakteristikos. Taip pat, remiantis tyrimo rezultatais, įvertinta dalyvaujančių mokyklų bendruomenių profesinė gerovė.

Tyrimo tikslas. Pritaikyti Profesinės gerovės darbe indekso įvertinimo klausimyną Lietuvos bendrojo ugdymo mokyklų bendruomenėms ir įvertinti jų profesinę gerovę.

Tyrimo uždaviniai

1. Nustatyti Profesinės gerovės darbe indekso įvertinimo klausimyno bendrąsias psichometrinės charakteristikas Lietuvos bendrojo ugdymo mokyklų bendruomenėms.
2. Įvertinti dalyvaujančių mokyklų bendruomenių profesinę gerovę pagal Profesinės gerovės darbe indekso įvertinimo klausimyną.
3. Nustatyti Profesinės gerovės darbe indekso įvertinimo klausimyno subskalių įvertinimo skirtumus pagal bendrosios informacijos duomenis ir priemonių, skirtų profesinės gerovės stiprinimui, duomenis.

Tyrimo metodika. Atliktas kiekybinis analitinis tyrimas. Tyrime naudotas Profesinės gerovės darbe indekso įvertinimo klausimynas (angl. *Well-Being at Your Work Index Questionnaire*). Lietuvoje klausimynas naudotas gavus Rytų Suomijos universiteto mokslininkų leidimą (T. Saaranen ir kt.). Tyrimas buvo organizuojamas tarp Lietuvos sveikatą stiprinančių mokyklų tinklo bendrojo ugdymo įstaigų. Tiriamųjų anketavimas vykdytas 2020 m. balandžio–rugsėjo mėnesiais, pasitelkus elektroninį ir popierinį klausimynus. Tyrimo metu surinkta 460 duomenų analizei tinkamų klausimynų. Tiriant Profesinės gerovės darbe indekso klausimyno

psichometrinės charakteristikas, įvertintas klausimyno patikimumas, atlikta tiriamoji ir patvirtinamoji faktorinė analizė. Taip pat įvertinta dalyvavusių mokyklų profesinė gerovė, atsižvelgiant į keturias klausimyno dalis („Darbo sąlygos“, „Darbo bendruomenė“, „Darbuotojas ir darbas“, „Profesinė kompetencija“) taip įvertinant daugiausiai problemų keliančias sritis.

Rezultatai. Tyrimo rezultatai parodė, kad Profesinės gerovės darbe indekso įvertinimo klausimynas išlaiko originalią klausimyno autorių nurodomą struktūrą. Taip pat nustatytas klausimyno suminių kintamųjų tinkamas patikimumas, kuris yra panašus į originalaus klausimyno patikimumą. Vertinant dalyvavusių mokyklų profesinę gerovę, nustatyta, kad analizuojant dalį „Darbo sąlygos“ 11,1 proc. respondentų nesutiko, kad darbo vietoje fiziniai veiksniai geri, 21,1 proc. nurodė, jog reikalinga tobulinti šią situaciją. Respondentai palankiausiai įvertinto aspektą, kad darbo vieta fiksuota – sutiko 84,8 proc., 82,2 proc. atsakė, jog situacijos tobulinti nereikia. Analizuojant dalį „Darbo bendruomenė“, nustatyta, kad daugiau kaip 70 proc. respondentų nurodė, jog darbinė atmosfera ir kitų darbo įvertinimas yra geri, pakanka bendradarbiavimo ir informacijos, darbo valdymas ir laiko panaudojimas funkcionalūs. Daugiau nei pusei respondentų nėra poreikio tobulinti šios situacijos. Analizuojant klausimyno dalį „Darbuotojas ir darbas“, nustatyta, kad daugiausiai problemų keliančiomis sritimis reikėtų laikyti skubą ir darbo tempą bei veiklą, palaikančių asmeninius išteklius darbe, trūkumą. Analizuojant dalį „Profesinės kompetencijos“, 11,1 proc. darbuotojų nurodė, kad jie nepatenkinti savo informacinių technologijų įgūdžiais, beveik trečdalis (28,9 proc.) nurodė, kad reikia tobulinti esamą situaciją. Minėtų įgūdžių trūkumą ypač akcentavo vyresnio amžiaus respondentai.

Išvados

1. Nustatytas lietuviškos Profesinės gerovės darbe indekso įvertinimo klausimyno versijos tinkamas vidinis suderinamumas, patvirtinta originali klausimyno struktūra.
2. Įvertinus tyrime dalyvavusių Lietuvos mokyklų bendruomenės narių profesinės gerovės situaciją, nustatyta, kad daugiausiai problemų darbuotojams kelia netinkami fiziniai darbo veiksniai, didelis darbo tempas, nepakankami informacinių technologijų įgūdžiai ir veiklą, skirtą asmeniniams ištekliams darbe tobulinti trūkumas. Trečdalis darbuotojų išreiškė poreikį tobulinti šiuos veiksnius. Darbo organizavimas, vadyba ir komunikacija, darbo reikalavimai, informacijos sklaida, kontrolė ir parama darbuotojui įvertintos palankiausiai. Daugiau nei 70 proc. respondentų nurodė, kad darbinė psichologinė atmosfera ir kolegų darbo įvertinimas geri, pakanka bendradarbiavimo ir informacijos sklaidos, vadyba ir laiko panaudojimas funkcionalūs.
3. Nustatyti statistiškai reikšmingi Profesinės gerovės darbe indekso klausimyno subskalių įverčių skirtumai pagal šiuos ypatumus: lytį, amžių, profesiją, mokyklos tipą (pradinė, pagrindinė mokykla, progimnazija, gimnazija), darbuotojų skaičių, stažą darbovietėje ir profesijoje, darbo sutarties pobūdį (terminuota / neterminuota) ir užimamą etato dalį. Darbuotojai, dirbantys pagal terminuotą darbo sutartį ir ne visu etatu, taip pat pradinių mokyklų darbuotojai fizinius darbo aplinkos veiksnius įvertino geriau nei kiti. Dalykų mokytojai, palyginti su kitais respondentais, buvo mažiau patenkinti savo bendrosiomis kompetencijomis. Moterys bei vyresnio amžiaus darbuotojai savo gebėjimą atlikti užduotis darbo laiku vertino prasčiau, palyginti su vyrais ir jaunesniaisiais darbuotojais. Vyresnieji darbuotojai taip pat prasčiau įvertino psichologinę darbo atmosferą, jiems labiau būdingas nepasitenkinimas turimais informacinių technologijų įgūdžiais.

Daugiau informacijos gali suteikti Higienos instituto Profesinės sveikatos centro Profesinės sveikatos tyrimų skyriaus specialistė Skaistė Dreskinytė, tel. (8 5) 212 2589, el. p. skaiste.dreskinyte@hi.lt.